

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET

Vejledning til Virksomheds- økonomi A, hhx

Juni 2024

Vejledning til Virksomhedsøkonomi A, hhx
Juni 2024

2024

ISBN nr. [xxx xxx xxx] (web udgave)

Design: Center for Kommunikation og Presse

Denne publikation kan ikke bestilles.

Der henvises til webudgaven.

Publikationen kan hentes på:

www.uvm.dk

Børne- og Undervisningsministeriet

Departementet

Frederiksholms Kanal 21

1220 København K

Indhold

Indledning.....	4
1 Identitet og formål	5
1.1 Identitet.....	5
1.2 Formål.....	5
2 Faglige mål og fagligt indhold	7
2.1 Faglige mål	7
2.2 Kernestof	8
2.3 Supplerende stof.....	11
2.4 Omfang	12
3 Tilrettelæggelse	13
3.1 Didaktiske principper.....	13
3.2 Arbejdsformer	14
3.3 It.....	15
3.4 Samspil med andre fag.....	16
4 Evaluering.....	17
4.1 Løbende evaluering	17
4.2 Prøveformer	17
4.3 Bedømmelseskriterier.....	19
4.3.1 Oversigt over karakterskalaen	19
4.3.2 Eksempel på karakterbeskrivelser for skriftlig hhv. mundtlig prøve.....	19

Indledning

Vejledningen præciserer, kommenterer, uddyber og giver anbefalinger vedrørende udvalgte dele af læreplanens tekst, men indfører ikke nye bindende krav.

Citater fra læreplanen er anført i citationstegn.

Følgende ændringer er foretaget i vejledningen, juni 2024:

- Diverse mindre præciseringer
- Tydeliggørelse af inddragelse af engelsksproget materiale

1 Identitet og formål

1.1 Identitet

Den økonomiske videnskab kan opdeles i to hovedgrene, mikroøkonomi og makroøkonomi. Mikroøkonomi er den del af den økonomiske videnskab, der beskæftiger sig med forbrugerne, virksomhederne, investorerne og andre agents økonomiske adfærd. Mikroøkonomi giver svar på hvorfor og hvordan disse økonomiske agenter tager økonomiske beslutninger. Makroøkonomi beskæftiger sig med fænomener for den samlede økonomi, fx udviklinger i den samlede vækst i den nationale og internationale produktion, inflation og arbejdsløshed. Makroøkonomi giver anvisninger til bl.a. politikkerne omkring de økonomiske konsekvenser af politisk-økonomiske indgreb.

De erhvervsøkonomiske forskningsområder knytter sig til den del af den mikroøkonomisk teoridannelse, der vedrører virksomhederne. Af de erhvervsøkonomiske forskningsområder har der historisk set udviklet sig en række forskningsgrene. I begyndelsen af det forrige århundrede fremstod der fire klare forskningsområder: Regnskab, afsætning, organisation og finansiering. Forskningsområdet erhvervsøkonomi er i dag præget af mange knopskydninger, først og fremmest styret af behovet for speciel viden om en virksomheds beslutninger og adfærd i en stadig mere kompleks og dynamisk verden.

Faget virksomhedsøkonomi i de gymnasiale uddannelser knytter sig til de grene i det erhvervsøkonomiske forskningsområde, der betegnes Management Accounting: Intern økonomisk styring, planlægning, kontrol og rapportering, Financial Accounting: Ekstern rapportering og analyse og Cost Accounting: Måling og rapportering af finansielle som ikke-finansielle informationer relateret til anskaffelse og forbrug af ressourcer.

Fagets identitet er beskrevet i læreplanen som følger: *"Virksomhedsøkonomi er et samfundsvidenskabeligt fag, der omfatter viden og kundskaber om virksomhedens økonomiske forhold i en markedsorienteret økonomi. Faget beskæftiger sig med virksomhedens beslutninger og adfærd i samspil med omverdenen. Der arbejdes i faget med almenmenneskelige spørgsmål i relation til individ, virksomhed og samfund."* Overordnet beskæftiger faget sig med det økonomiske grundfænomen knaphed på ressourcer og virksomhedens bæredygtighed.

1.2 Formål

Det fremgår af lov om de gymnasiale uddannelser § 1. *"Formålet med uddannelserne omfattet af denne lov er at forberede eleverne til videregående uddannelse, herunder at de tilegner sig almindelig viden og kompetencer gennem uddannelsens kombination af faglig bredde og dybde og gennem samspillet mellem fagene."* (..)

Det fremgår endvidere af lovens § 4. (..) *"Uddannelsen skal udvikle elevernes evne til faglig fordybelse og deres forståelse af teoretisk viden som redskab for analyse af virkelighedsnære forhold. Der lægges i undervisningen vægt på innovation og problemløsning, herunder ved arbejde med virkelighedsnære cases og projekter."* (..)

Formålet med undervisningen i virksomhedsøkonomi knytter tydeligt an til de gymnasiale uddannelsers formål: *"Gennem undervisningen skal eleverne udvikle deres evne til at analysere, vurdere og formidle virksomhedsøkonomiske problemstillinger gennem anvendelse af fagets teori. Undervisningen skal desuden fremme elevernes evne til at arbejde struktureret og målrettet, men også innovativt med løsning af en virksomheds økonomiske udfordringer."*

Undervisningen skal udvikle elevernes evne til at forholde sig til virksomheden, dens værdiskabelse og dens økonomiske handlemuligheder i en international kontekst.

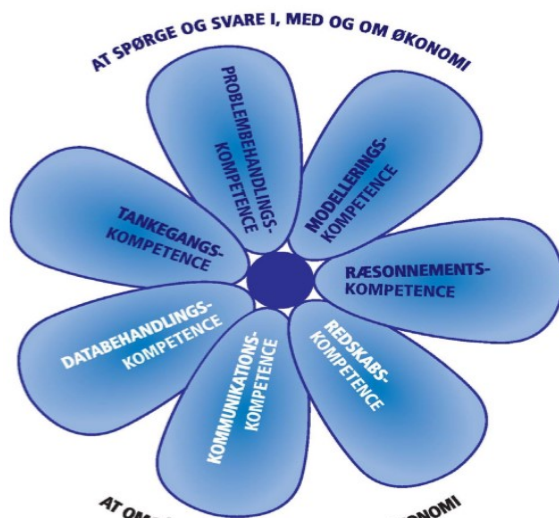
Undervisningen skal bidrage til udviklingen af elevernes digitale kompetencer og dannelse. Desuden skal undervisningen fremme elevernes nysgerrighed, engagement i fagets discipliner og de uddannelses- samt karrieremæssige muligheder, som faget indbyder til. Undervisningen skal endelig fremme elevernes evne til produktion af viden i overensstemmelse med god akademisk praksis.

Faget skal bidrage til udviklingen af elevernes almendannelse ved at skærpe elevernes forståelse af sig selv som individer og borgere i et åbent markedsøkonomisk og demokratisk samfund.”

2 Faglige mål og fagligt indhold

2.1 Faglige mål

Fagets mål knytter sig til identifikationen af de kompetencer som karakteriserer økonomisk kompetence. Kompetencerne er visualiseret som blade i en økonomifaglig kompetenceblomst. Hver for sig refererer karakteristikkene til begrebet 'en økonomisk kompetence' forstået som nogens indsigtfulde parathed (evne) til at handle på en måde, der lever op til en særlig slags økonomiholdige udfordringer i en given situation (Kilde: Kompetencer i økonomi som undervisningsfag, - med opgaveeksempler fra hhx, DPU, november 2007).

I læreplanen er de faglige mål for virksomhedsøkonomi A formuleret således:

"Eleverne skal kunne,

- afgøre hvilke forhold, der har betydning for en virksomheds økonomi, herunder demonstrere viden og kundskaber om fagets identitet og metoder
- identificere, formulere og løse problemer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske forhold
- anvende virksomhedsøkonomiske modeller, herunder modeller til optimering, og forklare modellernes forudsætninger
- udarbejde et virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhænge mellem en række virksomhedsøkonomiske forhold i en given kontekst
- indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds økonomiske forhold og vurdere informationernes troværdighed og relevans
- fortolke og formidle informationer om virksomhedsøkonomiske forhold bredt og i samspil med andre fag
- udvælge og anvende relevante matematiske og digitale værktøjer."

"Afgøre hvilke forhold, der har betydning for en virksomheds økonomi, herunder demonstrere viden om fagets identitet og metoder"

Denne kompetence drejer sig om elevernes evne til at skelne mellem hvilke spørgsmål, der er væsentlige for en virksomheds økonomi, og hvilke der ikke er, samt at vide hvornår de skal bringes i spil. Kompetencen handler endvidere om selv at kunne stille sådanne spørgsmål og at have blik for, hvilke typer af svar, der kan forventes i en given sammenhæng.

”Identificere, formulere og løse problemer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske forhold”

Denne kompetence består i elevens evne til at identificere og formulere og løse udfordringer, der knytter sig til en virksomheds økonomiske beslutninger. Denne kompetence omfatter endvidere evnen til at konsekvensvurdere alternative beslutninger.

”Anvende virksomhedsøkonomiske modeller, herunder modeller til optimering, og forklare modellernes forudsætninger”

Denne kompetence består af elevernes evne til at anvende økonomiske modeller. Kompetencen omfatter desuden evnen til at være kritisk over for de resultater anvendelsen af modellerne fører frem til.

”Udarbejde et virksomhedsøkonomisk ræsonnement, herunder kunne forklare sammenhænge mellem en række virksomhedsøkonomiske forhold i en given kontekst”

Denne kompetence består i elevernes evne til at følge og bedømme et økonomisk ræsonnement, herunder vurdere sammenhængen mellem en række økonomiske forhold. Desuden består kompetencen i at kunne gennemføre et økonomisk ræsonnement.

”Indsamle, bearbejde og præsentere informationer om en virksomheds økonomiske forhold og vurdere informationernes troværdighed og relevans”

Denne kompetence består i elevernes evne til at indsamle, bearbejde og præsentere informationer om økonomiske forhold. Kompetencen handler desuden om at kunne overskue mulige kilder, såvel primære som sekundære, til en given problemstilling, således at der kan foregå en kvalificeret indsamling og udvælgelse af informationer.

”Fortolke og formidle informationer om virksomhedsøkonomiske forhold bredt og i samspil med andre fag”

Denne kompetence består i elevernes evne til at sætte sig ind i og fortolke andres økonomiske udsagn og tekster. Desuden består kompetencen af elevernes evne til at udtrykke sig på forskellige måder om virksomhedsøkonomiske forhold over for forskellige kategorier af modtagere. Kompetencen har både en udtryksside, hvor eleven er afsender af kommunikation, og en modtagende side, hvor eleven sætter sig ind i og fortolker andres udsagn og tekster.

”Udvælge og anvende relevante matematiske og digitale værktøjer”

Denne kompetence består i elevernes evne til at udvælge og anvende relevante matematiske og digitale redskaber i forbindelse med indsamling, behandling og formidling af økonomiske forhold. Kompetencen forudsætter, at eleverne har et matematisk beredskab, og at eleverne har indsigt i de digitale muligheder.

2.2 Kernestof

”Gennem kernestoffet skal eleverne opnå faglig fordybelse, viden og kundskaber.”

Det obligatoriske kernestof er anført i venstre kolonne med kursiv. I højre kolonne er der givet faglig inspiration til udfoldelsen af det enkelte kernestofområde.

Virksomheden og dens økonomi	Faglig inspiration
<i>Opstart af virksomhed</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Den succesfulde startup-virksomhed (den gode ide, iværksætteren, produkter og kunder). - Priskalkulation. - Etableringsbudgettet og finansieringsbudgettet. - Resultatbudgettet. - Likviditetsbudgettet. - Startup-virksomhedens ejerformer. - Forretningsmodeller (fx Business Model Canvas).
<i>Virksomhed i vækst</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Den succesfulde virksomhed (udvikling i topline, bundlinje, antal beskæftigede). - Virksomhedens mission, vision og værdier. - Vækstvirksomhedens ejerformer. - Virksomhedens interessenter beskrevet ved stakeholder/shareholder tankegangen.

Rapportering	Faglig inspiration
<i>Udarbejdelse og præsentation af årsregnskabet</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Virksomhedens registreringssystem, herunder kontoplanens opbygning. - Opstilling af resultatopgørelse, balance og noter for en handels- og produktionsvirksomhed. - Årsrapportens formål. - Årsrapportens struktur og regnskabsklasser. - Grundlæggende krav til årsrapporten. - Årsrapportens enkelte elementer. - Årsrapporten på engelsk. - Koncernregnskabet.
<i>CSR rapportering</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Virksomhedens samfundsansvar. - CSR-rapporteringens formål og virksomhedens kommunikation af samfundsansvar. - CSR-aktiviteter (Ashridges model). - Den tredobbelte bundlinje

Virksomhedsanalyse	Faglig inspiration
<i>Analyse af virksomhedens økonomiske udvikling på baggrund af årsrapporter og andet eksternt materiale på dansk og engelsk</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Regnskabsanalysens formål og indhold. - Analyse af rentabilitet (afkastningsgrad, overskudsgrad og aktivernes omsætningshastighed, egenkapitalens forrentning, gældsrente og gearing). - Analyse af indtjeningsevne (overskudsgrad, udvikling i omsætning-omkostningsforholdet). - Analyse af kapitaltilpasning (aktivernes omsætningshastighed, udvikling i forholdet mellem omsætning og aktiver). - Analyse af soliditet og likviditet. - Nøgletal på engelsk. - Benchmarking med branchen.
<i>Analyse af virksomhedens CSR indsats</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Nøgletal til analyse af CSR-indsats. - Analyse af virksomheders CSR-indsats.
<i>Strategisk analyse af værdiskabelse, konkurrence og vækst samt udvikling af virksomhedens forretning</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Strategibegrebet, strategiernes hovedformål, strategityper, strategimodeller. - Analyse af værdikæde, vækststrategi, konkurrencestrategi, konkurrencesituationen i branchen samt makroøkonomiske forhold. - Analyse og udvikling af virksomhedens forretning – fx med Business Model Canvas. - Identifikation af kritiske succesfaktorer.

Optimering	Faglig inspiration
<i>Forsyningskæde og logistik</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Optimering af forsyningskæde og værdikæde. - Forsyningskæde og værdikæde (Make or buy). - Logistisk effektivitet. - Logistiske styringsprincipper (fordisme-lean-agility). - Logistiske koncepter (push-pull). - Optimering af den indgående logistik. - Indkøbsstyring (single-multiple sourcing, udvidet leverandørsamarbejde). - Indkøbsstørrelse (Wilson). - Optimering af produktion. - Produktionsstyring (MRP, JIT, produktionsformer og produktionslayout). - Spildtyper (MUDA). - Optimering af udgående logistik. - Lagerstyring (lagerlokationer, lagerindretning). - Lagersammensætning (ABC). - Distributionsstyring (transportformer). - Valg af transport (TDC). - Returlogistik.
<i>Investering og finansiering</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Investeringsbegrebet og investeringens elementer. - Kapitalværdimetoden, intern rente og payback. - Følsomhedsanalyser. - Inddragelse af anden information. - Finansieringsbegrebet. - Analyse af balancestruktur. - Finansiering af virksomhedens løbende drift og anlægsinvesteringer med fremmed- eller egenkapital. - Annuitetslånets og det stående låns løbetid, afdrag, rente og ydelse. - Valg mellem alternative finansieringsformer.
<i>Optimering af virksomhedens aktivitet med og uden knap kapacitet</i>	<ul style="list-style-type: none"> - Prisfastsættelsesmetoder. - Aktivitetsoptimering under forudsætning af ufuldkommen konkurrence og forskellige omkostningsforløb. - Aktivitetsoptimering under hensyn til begrænsede ressourcer. - Optimering ved én og flere knappe faktorer. - Udvidelse af aktiviteten eller nye aktivitetsmuligheder.

2.3 Supplerende stof

Det supplerende stof er beskrevet i læreplanen som følger: "*Eleverne vil ikke kunne opfylde de faglige mål alene ved hjælp af kernestoffet. Det supplerende stof anvendes til at belyse aktuelle problemstillinger omkring virksomheden og dens økonomiske forhold. Det supplerende stof kan eksempelvis være erhvervs-*

nyheder fra og om virksomheder, økonomiske analyser af brancher og virksomheder, samt statistisk materiale om erhverv og erhvervsudviklinger, oftest i et globalt perspektiv. Der skal indgå materiale på engelsk samt, når det er muligt, på andre fremmedsprog.

Det supplerende stof skal perspektivere og uddybe kernestoffet og udvide elevernes horisont. Erfaringerne viser, at autentiske og aktuelle problemstillinger, hentet fra nyhedsmedierne eller virksomhedernes hjemmesider, virker motiverende og inspirerende for elevernes arbejde med faget.

2.4 Omfang

Læreplanen definerer et forventet omfang: *”Det forventede omfang af fagligt stof er normalt svarende til 450-650 sider.”*

Omfanget af fagligt stof anføres i undervisningsbeskrivelsen, der færdigredigeres ved afslutningen af undervisningen. Omfanget angives normalt med en sådan detaljeringsgrad, så det af undervisningsbeskrivelsen fremgår, hvorledes det faglige stof har været vægtet i undervisningsforløbet. Dette kan fx ske ved at angive et skønsmæssigt sidetal eller en procentvis fordeling af stoffet.

3 Tilrettelæggelse

3.1 Didaktiske principper

De didaktiske principper for faget er i læreplanen beskrevet som følger:

"I virksomhedsøkonomi arbejdes der med aktuelle og virkelighedsnære problemstillinger, hvor virksomheder analyseres ud fra en helhedsorienteret synsvinkel.

Det induktive undervisningsprincip er centralt i bestræbelserne på at udfordre eleverne på deres kompetencer i faget. Det deduktive undervisningsprincip anvendes ved korte og målrettede forløb, hvor der er fokus på at formidle fagets teori; begreber, modeller, modelforudsætninger og begrænsninger.

Der lægges vægt på, at eleverne udfordres på deres evne til konvergent såvel som divergent tænkning, at de udfordres i forhold til at kunne anvende de digitale muligheder på en hensigtsmæssig måde. Der lægges desuden vægt på, at eleverne udfordres i forhold til deres internationale udsyn. Der skal lægges afgørende vægt på, at den enkelte elev får mulighed for selvstændigt at formidle faglige problemstillinger, herunder fremføre faglige ræsonnementer. I tilrettelæggelsen inddrages elevernes viden, kundskaber og kompetencer fra andre fag, som eleverne hver især har, så de bidrager til perspektivering af emnerne og belysning af fagets almen dannende sider."

I virksomhedsøkonomi arbejdes med løsning af de økonomiske problemer set fra virksomhedens synsvinkel. Der arbejdes med beskrivelse af virksomhedernes økonomiske adfærd og med modeller, der beskriver økonomiske sammenhænge og giver anvisning på effektiv beslutningstagning. Det er grundlæggende for tilrettelæggelsen af undervisningen, at eleverne arbejder med såvel en shareholder som en stakeholder tilgang i forståelsen af effektiv beslutningstagning på virksomhedens tre styringsniveauer.

Det er gennem den induktive tilgang til undervisningen, at eleverne i særlig grad udfordres på deres faglige-, digitale-, innovative- og globale kompetencer. Den induktive tilgang lægger desuden op til, at eleverne får mulighed for mere selvstændigt at arbejde med faglig formidling og konstruktion af faglige ræsonnementer. PBL tilrettelagte forløb er et eksempel på, hvordan det induktive undervisningsprincip kan praktiseres.

Det er karakteristisk for et metodetungt fag som virksomhedsøkonomi, at der er behov for undervisning med afsæt i stoffet; fagets teori. Det er gennem den deduktive tilgang til undervisningen, at eleverne i særlig grad udfordres på deres faglige viden og færdigheder. Et klassisk deduktivt forløb i faget omfatter præsentation af en model og dets teorigrundlag efterfulgt af øvelsesopgaver. Det vil typisk være opgaver, der har fokus på at skabe modelforståelse, herunder forståelse for modellernes teknikaliteter, muligheder og begrænsninger.

Elevernes indflydelse på undervisningen skal integreres i hele forløbet, såvel hvad angår valg af supplerende stof, samspil med andre fag, tilrettelæggelse af de sammenhængende forløb, valg af arbejdsformer i øvrigt som ved valg af undervisningsmaterialer. Det er afgørende, at eleverne gennem undervisningen opnår forståelse af, hvordan de mest aktivt og effektivt tilegner sig ny viden. Eleverne skal således sideløbende med, at der arbejdes for at nå de faglige mål, udvikle deres personlige kvalifikationer gennem en øget bevidsthed om egen læreproces.

3.2 Arbejdsformer

Det fremgår af læreplanen: *"I undervisningen skal der anvendes afvekslende og elevaktiverende arbejdsformer, således at eleverne får muligheder for at analysere, dokumentere, formidle og diskutere eller vurdere problemer og løsninger. Der skal være progression i anvendelsen af arbejdsformer frem mod mere selvstændiggørende og studieforberedende arbejdsformer. Eleverne skal inddrages i planlægning af undervisningen, herunder valg af problemstillinger og arbejdsformer.*

Inden for hvert af de 4 kernestofområder gennemføres et antal PBL forløb, hvor eleverne mere selvstændigt arbejder ud fra en virkelighedsnær kontekst med identifikation problemer, opstilling af arbejdsspørgsmål, besvarelse af spørgsmål, præsentation af løsninger og refleksioner over eget arbejde.

Undervisningen omfatter endvidere arbejde med øvelser ud fra afgrænsede virksomhedsøkonomiske problemer med givne svarmuligheder og små cases med mere åbne problemstillinger og flere svarmuligheder.

Det skriftlige arbejde planlægges, så der er progression og sammenhæng til skriftligt arbejde i andre fag. Skriftligt arbejde skal understøtte udviklingen af elevernes studiekompetence."

Variation og progression

I virksomhedsøkonomi vil variationen i undervisningen omfatte forskellige arbejdsformer i det mundtlige og skriftlige arbejde med udgangspunkt i forskellige typer af faglige problemstillinger og forskellige grader af elevdeltagelse.

Den faglige progression i undervisningen følger af, at de faglige problemstillinger udvides, at der arbejdes med flere genstandsfelter, og at konteksten bliver mere kompleks og virkelighedsnær.

Den læringsmæssige progression følger af, at undervisningen tilrettelægges med stigende grad af elevstyring; mindre stilladsering i tilrettelæggelsen. PBL-forløb er eksempel på undervisning, der giver stor mulighed for at inddrage eleverne i planlægningen, herunder valg af problemstillinger og arbejdsformer.

Klassiske forløb med øvelsesopgaver

Det er et grundtræk for undervisningen i virksomhedsøkonomi, at eleverne træner deres viden og færdigheder gennem øvelsesopgaver. Det er konstruerede (metode-) opgaver, hvor problemet er afgrænset og løsningsmetoden er givet. Det er opgaver, hvor der kun er én rigtig løsning. Opgaverne er ofte simple beregninger i tilknytning til det aktuelle kernestof. Det er almindeligt accepteret, at øvelsesopgaverne er nyttige til at træne eleverne i teknisk anvendelse af fagets modeller og vel også til at give eleverne en forståelse af modellernes muligheder og begrænsninger.

PBL-forløb/opgaver

Det er ligeledes et grundtræk for undervisningen i virksomhedsøkonomi, at der arbejdes med PBL forløb/opgaver. PBL-opgaver bygger på virkelighedsnære, måske autentiske, problemstillinger. Det er opgaver, hvor problemet skal fortolkes, der skal vælges en metode, vælges faglige værktøjer og søges information. Der er oftest flere måder at forstå problemet, flere måder at løse opgaven på, og der er altid flere rigtige svar. Det er givet, at PBL-opgaver er nyttige, når eleverne skal udfordres i forhold til deres faglige og studiemæssige kompetencer.

PBL-opgaverne sætter eleverne i situationer, hvor de ikke kun skal lave rutineopgaver, men også skal forholde sig til, reflektere og tilrettelægge deres eget arbejde frem mod en løsning og udarbejde troværdige svar på det formulerede problem.

Skriftligt arbejde

Det skriftlige arbejde har en central plads i den daglige undervisning. I forbindelse med det skriftlige arbejde er det vigtigt at bevidstgøre eleverne omkring fagets genrer og de spørgeformer, som anvendes til at initiere disse. I de økonomiske fag anvendes generelt følgende spørgeformer:

Økonomisk spørgeform	Konkretiseret
Opstille, beregne, udarbejde	Eleverne skal udføre en given behandling af økonomiske data.
Karakterisere	Eleverne skal beskrive væsentlige kendsgerninger omkring en virksomhed og den økonomiske situation.
Redegøre	Eleverne skal give en samlet struktureret fremstilling af kendte økonomiske forhold og problemstillinger.
Sammenligne	Eleverne skal påvise ligheder og forskelle mellem undersøgte økonomiske forhold.
Forklare	Eleverne skal med brug af faglige termer anskueliggøre et komplekst økonomisk forhold, en teori eller en model.
Analysere	Eleverne skal, ved hjælp af fagets metoder og modeller samt gennem undersøgelse og bearbejdning af økonomiske information udarbejde en systematisk fremstilling af en økonomisk problemstilling.
Diskutere	Eleverne skal belyse en økonomisk problemstilling ved at sætte faglige synspunkter og argumenter op over for hinanden.
Vurdere	Eleverne skal ud fra faglige kriterier tage stilling til, hvordan undersøgte økonomiske forhold må forventes at påvirke virksomhedens udvikling.

Inddragelse af elevernes forforståelse

I tilrettelæggelsen af undervisningen inddrages elevernes viden og kompetencer fra andre fag. Det gælder både fagnære fag og fag fra andre fakulteter. Elevernes viden og kompetencer fra andre fag kan blandt andet bidrage til perspektivering og refleksion samt belysning af fagets almen dannede sider.

3.3 It

Det fremgår af læreplanen, at *"It og medier anvendes i undervisningen som fagligt redskab og som støtte for elevernes læreproces i faget. Gennem undervisningen skal eleverne udvikle evnen til at anvende et bredt udsnit af digitale muligheder, herunder indgå i samarbejde med andre i digitale fællesskaber. Undervisningen skal bidrage til at udvikle elevernes evne til på reflekteret vis at udvælge, analysere og vurdere information. Endelig skal undervisningen bidrage til, at eleverne udvikler en kritisk tilgang til internettets teknologi og kommunikationsformer."*

It og medier fylder meget i undervisningen i virksomhedsøkonomi, dels som værktøj i arbejdet med de økonomiske modeller og dels som redskab for læreprocesserne i undervisningen. Gennem undervisningen skal faget bidrage til at udvikle elevernes digitale dannelse; analytisk, kritisk og kreativ forståelse af it og medier.

I undervisningen tilstræbes en tilpas vekselvirkning mellem det analoge og det digitale. It og digitale medier og værktøjer, herunder kunstig intelligens, benyttes hvor det skønnes hensigtsmæssigt ift. elevernes læringsproces og digitale dannelse. I anvendelsen af it styrkes elevernes evne til at søge, udvælge og formidle relevant fagligt materiale samt til at forholde sig kritisk til de muligheder og begrænsninger, som digitale værktøjer, og produkter frembragt ved hjælp heraf, giver.

Regnearket er et centralt værktøj i forbindelse med løsning af økonomiske opgaver. Regnearkets styrke ligger i programmets let tilgængelige og alligevel avancerede faciliteter. Regnearket indgår i undervisningen i forbindelse med behandlingen af økonomiske data; herunder udarbejdelse af simuleringer, følsomhedsanalyser, præsentationer og rapporter, økonomisk modellering m.fl.

Der er mange frit tilgængelige informationer på nettet om og af virksomhederne og deres adfærd og økonomiske situation. Det giver gode muligheder for at eksplicere mange af de teorier og modeller der arbejdes med i virksomhedsøkonomi. Det giver desuden gode muligheder for at inddrage virkelighedsnære og autentiske problemstillinger, eksempelvis i forbindelse med PBL-forløb.

Der er et stort udbud af frit tilgængelige undervisningsplatforme og netbaserede applikationer, der kan understøtte læreprocesserne i faget. Det giver bl.a. gode muligheder for at kommunikere, samarbejde, videndele og løbende vejlede eleverne. Det giver endvidere gode muligheder for at arbejde med virkelighedsnære formater og genrer.

3.4 Samspil med andre fag

Det fremgår af læreplanen, at *”Når faget indgår i en studieretning sammen med matematik A, lægges der vægt på samspil omkring de virksomhedsøkonomiske modeller, der anvendes generelt matematiske notationer, hvor det er relevant og kernestofområdet aktivitetsoptimering gennemføres matematisk og grafisk.*

Faget indgår i et obligatorisk samspil med faget afsætning omkring erhvervs-case. Der skal desuden gennemføres et samspil med afsætning omkring kernestoffet strategi. Desuden indgår faget i samspil i det økonomiske grundforløb og studieområdet.”

Ved samspil med andre fag flyttes fokus til en fælles problemstilling, som man ønsker at fordybe sig i. Fagene indgår med deres teori i den grad, de egner sig til at formulere løsninger på problemstillingerne eller i den grad, fagets teori egner sig til at forklare de fænomener, eleverne skal beskrive.

Når faget indgår i en studieretning med matematik A, indgår matematisk løsning af de økonomiske problemer som en integreret del af undervisningen i virksomhedsøkonomi. Der skal i virksomhedsøkonomi ikke undervises i matematik, men eleverne skal kunne anvende matematisk notation, de matematiske værktøjer og matematiske fremstillingsformer, der hvor det er relevant. I formidlingen af de virksomhedsøkonomiske problemstillinger skal matematiske ræsonnementer og matematisk/grafiske fremstillinger anvendes.

Erhvervs-case er et formaliseret samspil mellem fagene afsætning og virksomhedsøkonomi og har sit eget genstandsfelt. Her er det et samspil mellem fagene med udgangspunkt i en række problemstillinger, som præsenteres via en autentisk beskrivelse af en virksomhed. Eleverne analyserer problemstillingerne, udpeger centrale problemstillinger og peger på løsning af disse. Fagernes teori indgår i arbejdet, i den grad eleverne vurderer disse er relevante for elevernes arbejde.

Det yderligere obligatoriske samspil med afsætning, kan med fordel afvikles som et forløb i introduktion til erhvervs-case, hvor underviserne i afsætning og virksomhedsøkonomi, for det enkelte hold, koordinerer indholdet i emnet strategi.

Der stilles ikke krav om et formaliseret samspil mellem fagene virksomhedsøkonomi og engelsk, men en del af kernestofområdet virksomhedsanalyse angives som *”Analyse af virksomhedens økonomiske udvikling på baggrund af årsrapporter og andet eksternt materiale på dansk og engelsk”*. Det kan derfor være en god idé, at underviserne i engelsk og virksomhedsøkonomi koordinerer et fælles forløb der sikrer, at eleverne bliver ført igennem kernestofområdet.

Faget indgår i det økonomiske grundforløb i samspil med fagene afsætning og international økonomi. Samspillet har privatøkonomi som tema. I grundforløbet introduceres eleverne for økonomisk forståelse og økonomiske problemer og deres løsninger. Eleverne introduceres desuden til arbejdet med økonomiske modeller som redskaber ved løsningen af økonomiske problemer.

Virksomhedsøkonomi indgår på hhx i studieområdet. På hvilken måde og med hvilket omfang faget indgår i studieområdet er beskrevet i skolens studieplan for studieområdet.

4 Evaluering

4.1 Løbende evaluering

Det fremgår af læreplanen, at *”Gennem individuel vejledning, brug af interne prøver og tilbagemeldinger på faglige aktiviteter skal eleverne undervejs i det samlede forløb bibringes en klar opfattelse af niveauet for og udviklingen i det faglige standpunkt. Grundlaget for evalueringen skal være de faglige mål. Der skal desuden gennemføres aktiviteter, som får eleverne til selv at reflektere over faglig udvikling.*

Specielt i forbindelse med PBL forløb skal eleverne stimuleres til individuel og fælles refleksion over udbyttet af undervisningen. I tilbagemeldinger på skriftlige og mundtlige aktiviteter skal der ske en fokuseret vejledning med præcise anvisninger på forbedringer vedrørende anvendelse af fagets teori og faglige ræsonnementer.”

Den løbende evaluering skal dels forholde sig til elevens kompetenceudvikling i forhold til de faglige mål og dels forbedre undervisningen. Endvidere skal den løbende evaluering forholde sig generelt til elevens læringsituation, arbejdsindsatsen, arbejdsbyrden, undervisningens tilrettelæggelse, elevernes indflydelse og holdets arbejds måder.

Tilbagemeldinger skal ske gennem en fokuseret vejledning og præcise anvisninger på hvordan eleverne, den enkelte elev, kan forbedre anvendelsen af fagets teori og faglige ræsonnementer og opnå de faglige mål.

4.2 Prøveformer

Det fremgår af læreplanen, at der afholdes en skriftlig og en mundtlig prøve. Det er prøvernes formål at afdække i hvor høj grad eleverne lever op til fagets mål.

”Den skriftlige prøve

Grundlaget for den skriftlige prøve er en centralt stillet opgave. Prøvens varighed er fem timer.”

Den skriftlige prøve udarbejdes på grundlag af centralt stillet opgave.

Der henvises til *Lærerens hæfte i virksomhedsøkonomi 3. udgave*, som indeholder vejledning, anbefalinger og forklaringer til de nye skriftlige prøvesæt, reformen 2017. Hæftet kan downloades på prøvebanken.dk under fagets side.

”Den mundtlige prøve

Mundtlig prøve på grundlag af et PBL forløb fra undervisningen, jf. pkt. 3.2., og en opgave med et antal bilag. Opgaverne med bilag sendes til censor forud for prøvens afholdelse.

Eksaminationstiden er ca. 30 minutter pr. eksaminand. Der gives ca. 30 minutters forberedelsestid. Eksaminationen er todelt. Den ene del består af eksaminandens korte præsentation, 5 til 7 minutter, af et selvvalgt PBL forløb fra undervisningen suppleret med uddybende spørgsmål fra eksaminator. Anden del tager udgangspunkt i den trukne opgave og former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator. Eksaminationstiden fordeles ligeligt mellem de to dele.

Den enkelte opgave må højst anvendes ved tre eksaminationer på samme hold. Opgaverne skal i al væsentlighed dække de faglige mål og kernestoffet.”

En god prøveafvikling forudsætter generelt at eksaminationsgrundlaget er i orden. Eksamensopgaverne skal indeholde et ukendt bilagsmateriale med et antal spørgsmål i tilknytning hertil. Eksamensopgaverne vil derfor normalt indeholde mindre artikler, grafer, oversigter og lignende.

Spørgsmålene til opgaverne skal lægge op til, at eksaminanden får lejlighed til at demonstrere evnen til at anvende sin faglige viden. Spørgeformerne skal være kendte fra undervisningen. Ligeledes er det væsentligt, at spørgsmålene er opbygget med stigende taksonomi.

Eksamensopgaverne bør være forsynet med en overskrift, der angiver kernestofområde(erne). Ligeledes er det væsentligt, at det udleverede bilagsmateriale er aktuelt, og at det er tilpasset længden af forberedelsestiden, således at ca. halvdelen af forberedelsestiden bruges til at sætte sig ind i bilagsmaterialet, og den anden halvdel bruges til at disponere svarene på de stillede spørgsmål. Der kan være mange informationer i tabeller, grafer, oversigter og lignende og det skal der tages hensyn til, når et bilagsmateriales omfang skal vurderes. I øvrigt er det væsentligt, at bilagsmaterialets læsbarhed er af en sådan kvalitet, at eksaminanden i forberedelsestiden ikke hæmmes af ulæselige artikler, tabeller eller grafer og uvedkommende tekst.

Den ene del af den mundtlige prøve omfatter eksaminandens korte præsentation af ét selvvalgt PBL-forløb fra undervisningen. Censor er forud for eksamen, via undervisningsbeskrivelsen i faget, blevet orienteret om de PBL-forløb, eleverne har arbejdet med.

Eksaminanden har 5-7 minutter til præsentationen og må derfor fokusere på de centrale analyser og konklusioner fra PBL-forløbet. I sin præsentation af et selvvalgt PBL-forløb kan eleven anvende følgende ramme:

Ramme for præsentation

1. Hvilke faglige problemer/problemstillinger arbejdede du med i forløbet? Hvorfor var problemet interessant, væsentligt? (heri kan der indgå en meget kort præsentation af virksomheden - altså konteksten).
2. Hvad var løsningen på problemet/problemstillingen? Hvis ikke du kom frem til en løsning kan du præcisere, hvorfor det ikke var tilfældet og hvad du kunne gøre for at løse problemet.
3. Hvilke faglige metoder og værktøjer anvendte du for at løse problemet, og hvad betød de for resultaterne? Herunder kort, hvordan du gennemførte informationssøgningen?

Evt.

4. Hvilke faglige mål var i spil i forløbet?

Efter eksaminandens oplæg stiller eksaminator uddybende spørgsmål der tager afsæt i elevens præsentation. Disse spørgsmål er således ikke forberedte af hverken eksaminand eller eksaminator. Den anden del tager udgangspunkt i den trukne opgave og former sig som en samtale mellem eksaminand og eksaminator. Der henvises til *Notat om den mundtlige prøveform 2. udgave*, som kan downloades under fagets side på emu.dk.

4.3 Bedømmelseskriterier

Det fremgår af læreplanen, "Bedømmelsen er en vurdering af, i hvilken grad eksaminandens præstation opfylder de faglige mål, som de er angivet i pkt. 2.1. Ved begge prøver gives én karakter ud fra en helhedsvurdering af eksaminandens præstation."

Karakteren fastsættes af censor og eksaminator i forening i overensstemmelse med reglerne i bekendtgørelse om karakterskala og anden bedømmelse. Karakteren meddeles efterfølgende eleven, gerne med en kort begrundelse.

4.3.1 Oversigt over karakterskalaen

Karakter	Betegnelse	Beskrivelse
12	Fremragende	Karakteren 12 gives for den fremragende præstation, der demonstrerer udtømmende opfyldelse af fagets mål, med ingen eller få uvæsentlige mangler.
7	God	Karakteren 7 gives for den gode præstation, der demonstrerer opfyldelse af fagets mål, med en del mangler.
02	Tilstrækkelig	Karakteren 02 gives for den tilstrækkelige præstation, der demonstrerer den minimalt acceptable grad af opfyldelse af fagets mål.

4.3.2 Eksempel på karakterbeskrivelser for skriftlig hhv. mundtlig prøve

Karakter	Betegnelse	Skriftlig prøve	Mundtlig prøve
12	Fremragende	Besvarelsen er udtømmende i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med få uvæsentlige mangler. Eleven kan med ingen eller få uvæsentlige mangler diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.	Samtalen er udtømmende i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med få uvæsentlige mangler. Eleven kan med ingen eller få uvæsentlige mangler diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.
7	God	Besvarelsen opfylder fagets mål med en del mangler. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med en del mangler. Eleven kan, med en del mangler og i nogen grad diskutere samt vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.	Samtalen opfylder fagets mål med en del mangler. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder med en del mangler. Eleven kan, med en del mangler og i nogen grad diskutere samt vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.

Karakter	Betegnelse	Skriftlig prøve	Mundtlig prøve
02	Tilstrækkelig	Samtalen er den minimalt acceptable i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder på et acceptabelt minimum. Eleven kan på et acceptabelt minimum i ringe grad diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.	Samtalen er den minimalt acceptable i forhold til fagets mål. Eleven strukturerer, formidler fagligt stof, formulerer faglig argumentation og demonstrerer faglige færdigheder på et acceptabelt minimum. Eleven kan på et acceptabelt minimum i ringe grad diskutere og vurdere virksomhedsøkonomiske problemstillinger med anvendelse af fagets teori i en virkelighedsnær og international kontekst.

**BØRNE- OG
UNDERVISNINGSMINISTERIET**
STYRELSEN FOR
UNDERVISNING OG KVALITET